

РОЗДІЛ 10. РЕЦЕНЗУВАННЯ

Несененко П.П.

к.е.н., доцент,

доцент кафедри загальної економічної теорії та економічної політики
Одеський національний економічний університет

РЕЦЕНЗІЯ

на монографію Зверякова М. І., Жданової Л. Л., Шараг О. С.
«Нова індустріалізація як модель економічного розвитку України¹»

Монографію «Нова індустріалізація як модель економічного розвитку України» присвячено актуальній проблемі економічної теорії та практики господарювання в умовах входження економіки України у гостру глобальну конкуренцію. Тому зростаюче довгі роки відставання вітчизняної економіки від західних країн та країн наздоганяючого типу зростання потребує більш ретельного вивчення закономірностей, характеру та можливостей розвитку реального сектору економіки, і перш за все, промисловості. Саме цим і обумовлена актуальність теми дослідження представленої монографії.

Головною метою роботи стало дослідження сутності, специфіки, рушійних сил і соціально-економічного механізму здійснення нової індустріалізації, що охопила як розвинені країни, так і країни наздоганяючого типу розвитку. На цій основі обґрунтовані концептуальні підходи і практичні рекомендації для економічної політики держави щодо розвитку реального сектору вітчизняної економіки.

Автори справедливо визначили головну форму капіталу, розвиток якої продовжує забезпечувати економічне зростання як колись, так особливо у сучасних умовах. Проведене дослідження доводить, що це – капітал промислового спрямування. Причому його аналіз дається не тільки на самому абстрактному рівні «капіталу взагалі», а й на більш конкретному рівні як промислового капіталу національного типу, що є формою капіталу, який створює приріст суспільного багатства.

Відповідно до цього, галузі сфери матеріального виробництва як арени дії промислового капіталу, залишаються найважливішим фундаментом функціонування і розвитку решти сфер будь якої економіки. У монографії проаналізовано розвиток промислового капіталу за 100 років ХХ століття, зіставлені дані щодо розвитку матеріального виробництва і сфери послуг і зроблено висновок, що саме завдяки розвитку сектору матеріального

виробництва розвинутим країнам вдається утримувати першість у світовому змаганні.

Досліджуючи Першу Промислову революцію, автори переконливо доводять, що головним її результатом було створення інститутів розвитку для системи вільного підприємництва, що діє на принципі *laissez-fair, laissez-passer*.

Друга Промислова революція мала наслідком створення конвеєра, і як наслідок – горизонтальної концентрації виробництва з утворенням галузевих монополій. Такі фундаментальні зміни в матеріальних основах виробництва натикнулись на елементи гальмування в існуючих інститутах розвитку, а саме – модифікації внутрішньогалузевої конкуренції.

Фірми подібного типу і досі залишаються вагомою частиною промислового сектору економіки України. Тому створення інститутів відповідних новому етапу розвитку продуктивних сил, автори вважають для нас головним результатом Другої Промислової революції.

В дослідженні інституційної структури економіки сучасної України звертається увага на інституційні завдання Другої Промислової революції по створенню вертикально інтегрованих виробництв, так і фірм-новаторів технічного прогресу, а також створення необхідної інфраструктури для їх ефективного функціонування. На відміну від завдань першої хвилі індустріалізації, які цілком можуть бути вирішені за рахунок накопичення наявного економічного потенціалу власного капіталу, то завдання другої хвилі індустріалізації вимагають незрівнянно більших ресурсів. Більш того, вирішення цих завдань не обмежується фінансуванням. Воно потребує розробки цільових програм щодо створення необхідних кластерів в країні в тих видах виробництв, які мають конкурентні переваги на світовому ринку.

Автори справедливо вважають, що особливою проблемою економічної теорії та економічної політики є своєчасна адаптація до викликів, зроблених Третьою Промисловою революцією. В цих умовах втілення в життя новітніх досягнень науково-

¹ Зверяков М.І., Жданова Л.Л., Шараг О.С. Нова індустріалізація як модель економічного розвитку України : монографія. Одеса : Астропринт, 2017. 244 с.

технічного прогресу стає неможливе без інститутів розвитку. Як інститути створені у період першої та другої хвиль індустріалізації, вони тепер потребують комплексних державних програм підтримки та розвитку новаторського виробництва.

У дослідженні процесів нової індустріалізації автори велику увагу приділяють дискусії щодо імпортозаміщення та експортоорієнтації. Переконаливо доведено, що використання переваг деяких галузей вітчизняного виробництва при просуванні їхньої продукції на світовий ринок набагато корисніше, ніж орієнтація на власні сили у всьому різноманітті наявних у країні галузей.

При цьому, на думку авторів, в економічній політиці необхідно постійно враховувати напрацювання економічної теорії коли в нових умовах конче важливо виробляти на світовий ринок переважно кінцеву продукцію з максимальної часткою доданої вартості, уникаючи, або суттєво скорочуючи проміжний продукт, чи продукт з невеликою часткою доданої вартості. Це означає, що при виборі галузей, які мають бути експортоорієнтованими, необхідно робити ставку на найновітніші досягнення науково-технічного прогресу – розгортання масового виробництва перспективної продукції з прагненням бути на світовому ринку першим її виробником та експортером.

Характеризуючи інститути розвитку, пов'язані з переходом розвинутих країн до Третьої Промислової революції, автори у цьому процесі особливу увагу приділили зміні значення вільної конкуренції. Мініатюризація продуктів та роботизація технологічних процесів, розкриваючи простір для невеликих фірм, постійно веде до зростання конкурентних ринків. На цьому тлі знижується вагомість гігантських виробництв, які діють на олігопольних ринках. Виходячи з таких перспектив, розроблена низка пропозицій щодо економічної політики нової індустріалізації, втілення яких має підвищити рівень розвитку та конкурентоспроможності вітчизняної економіки.

Слід відзначити, що дослідження виконано на високому теоретичному рівні, логічно побудовано, вдало структуроване та зрозуміло викладено. Крім того, ще одним позитивним моментом даної праці

є використання авторами великого обсягу літературних джерел вітчизняних та зарубіжних авторів, а також статистичного та зібраного за багато років аналітичного матеріалу.

В кінці другої частини роботи автори дають висновки відносно тих аспектів сучасної економічної теорії які дозволяють допомогти вирішити нагальні проблеми України. Однак це ще не все. Для посилення аргументації практичних рекомендацій введено два Додатки. Перший з них демонструє ефективність використання аргументів приведених авторами вище на прикладі наздоганяючої моделі розвитку економіки сучасного Китаю.

Другий Додаток розширює проблему моделі стійкого економічного зростання та розвитку економіки на прикладі дослідження питання системи оподаткування, що нагадує постановку останньої книги «Багатства націй» (1776) А. Сміта. Тут виділено та проаналізовано дві важливі категорії – «податкове навантаження» та «податковий тягар». Аргументовано доведено сутність, взаємозв'язок та відмінність цих понять через аналіз визначення впливу на економіку та добробут її платників для побудови у майбутньому більш досконалої української податкової системи з метою досягнення через неї більш конкурентоспроможної та інноваційної економіки.

Враховуючи актуальність проблематики монографії, її велике теоретичне та практичне значення, аргументованість й глибину висновків та рекомендацій, багаторічне дослідження науковців Одеського національного економічного університету М.І. Зверякова, Л.Л. Жданової та О.С. Шарага на тему «Нова індустріалізація як модель економічного розвитку України» можна справедливо вважати принципово новим кроком у розвитку як економічної теорії так і сучасної економічної та промислової політики України.

Дане видання, на нашу думку, буде дуже корисним, перш за все, для науковців, викладачів, аспірантів, слухачів бакалаврських та магістерських програм вищих навчальних закладів економічного профілю, державних службовців, економістів-практиків та всіх тих, хто цікавиться проблемами економічної науки.